

ПРОБЛЕМА ПЕРЕДАЧІ НЕОСЕМАНТИЗМІВ У СКЛАДІ ПРОФЕСІЙНОГО ЖАРГОНУ УКРАЇНСЬКИХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НІМЕЦЬКОЮ МОВОЮ

Білецька О. В.

Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця (Україна)
e-mail: o.biletska@donnu.edu.ua

Українська військова термінологія має давню історію свого розвитку і належить до однієї з найдавніших терміносистем української мови. Перші приклади військових термінів трапляються в українських писемних пам'ятках XI–XIII ст. [1, с. 20]. Подальший розвиток української військової термінології пов'язаний як з екстралінгвістичними (становленням державності, національного війська, політичними змінами у суспільстві), так і з інтралінгвістичними факторами (потребою в нових номінаціях, необхідністю спеціалізації понять у військовій сфері). Початок російської агресії проти України у 2014 р. та повномасштабне вторгнення у 2022 р. спричинило активне утворення значної кількості неологізмів саме у сфері військової термінології, основною рисою якої, як і інших фахових терміносистем, є її відкритий характер, обумовлений постійним рухом її елементів, одні з яких поповнюють її склад, а інші – назавжди зникають із нього. Швидке зростання кількості військових термінів є передумовою постійної роботи над їх унормуванням та дослідженням особливостей їх перекладу, що залишається однією з важливих проблем сучасного перекладознавства і зумовлює актуальність пропонованої розвідки. Значний відсоток військової термінологічної лексики становлять професійні жаргонізми військовослужбовців збройних сил, які належать до розмовної лексики і викликають особливий інтерес з погляду їх передачі іноземними мовами.

Мета пропонованої наукової роботи полягає у дослідженні семантичних неологізмів (неосемантизмів) у складі сучасних військових жаргонізмів в українській мові та у визначенні проблем їх передачі німецькою мовою.

Об'єктом дослідження є професійні жаргонізми військовослужбовців збройних сил України.

Предмет дослідження – неосемантизми у складі зазначених жаргонізмів та способи їх перекладу німецькою мовою.

Матеріал дослідження становить 62 лексичні одиниці (ЛО).

Під військовими семантичними неологізмами або неосемантизмами у пропонованій студії розуміються нові лексико-семантичні варіанти на позначення військових термінів у семантичному полі слова (семантична деривація), напр.: *бала-лайка* 'іранський дрон-камікадзе', *мішки* 'танковий підрозділ', *поросята* 'снаряди до мінометів'.

Аналіз корпусу досліджуваного матеріалу показав, що військові семантичні неологізми-жаргонізми в українській мові представлені такими семантичними групами:

1) назви зброї, снарядів та амуніції, 22 ЛО, 35,5 %, напр.: *люстра* ‘освітлювальний боєприпас’, *покемон* ‘кулемет Калашникова модернізований’, *нічник* ‘прилад нічного бачення’;

2) назви осіб, 15 ЛО, 24,2 %, напр.: *буратіно* ‘військовий, який прогулює свою зарплатню у перші дні’, *рибаки* ‘студенти військової кафедри’, *сумраки* ‘розвідники’;

3) назви військової техніки та транспортних засобів, 12 ЛО, 19,3 %, напр.: *беха* ‘бойова машина піхоти (БМП)’, *корівка* ‘вертоліт Мі-8’, *коробочка* ‘транспортний засіб’;

4) залишкова група, 13 ЛО, 21,0 %, напр.: *пакети* ‘тіла мертвих росіян’, *нора* ‘бліндаж’, *мамаліга* ‘несмачна їжа’.

За способом творення військові семантичні неологізми-жаргонізми можна розподіли за такими групами:

1) утворені від абревіатур на основі асоціацій, напр.: *сапог* ‘станковий протитанковий гранатомет (СПГ)’, *сушка* ‘авіаційні винищувачі (Су-27, Су-30, Су-57)’, *бардак* ‘бойова розвідувально-дозорна машина (БРДМ)’;

2) утворені на основі метафоричного перенесення:

– за зовнішньою подібністю, напр.: *огірки*, *моркви*, *кабачки* ‘боєприпаси до ПТРК, СПГ та РПГ’, *зеленка* ‘зарослі, кущі, лісиста місцевість’;

– за подібністю внутрішніх ознак, напр.: *бобри* ‘інженерний підрозділ (постійно в дії, не сидять на місці, постійно щось будують)’, *черепаха* ‘танк Т-34 (дуже повільний)’;

– за функційною подібністю, напр.: *пташка* ‘дрон, літак, вертоліт’, *очі* ‘прилад нічного бачення’;

– за подібністю процесу, напр.: *аборт* ‘вилучення із ствола міни, що дала осічку’, *дискотека* ‘бойові дії’;

3) утворені від чисел на основі асоціацій, напр.: *трьохсотий* ‘поранений’, *п’ятисотий* ‘відмовник, дезертир’.

Переклад професійних жаргонізмів є однією з найскладніших проблем сучасного перекладознавства. Традиційно до основних способів перекладу професійних жаргонізмів належать: переклад за допомогою нейтрального словникового відповідника, переклад за допомогою еквівалента, трансформаційний переклад (транскрипція, транслітерація, адаптивне транскодування, описовий переклад, наближений переклад, калькування), пряме включення. Вибір способу перекладу в кожній конкретній ситуації здійснює безпосередньо перекладач.

Дослідження практичного матеріалу показало, що неосемантизми у складі професійного жаргону українських військовослужбовців можуть перекладатись німецькою мовою такими способами:

1) переклад за допомогою нейтрального словникового відповідника, напр.: *мультик (універсальне камуфльоване забарвлення для різних місцевостей)* ‘MultiCam’, *нуль (перша лінія розмежування)* ‘Frontlinie’;

2) переклад за допомогою прямого еквівалента, напр.: *лимончик, лимон (граната)* ‘Ei’, *Ксюша, Ксюха (автомат АКСУ)* ‘Kalaschnikow’;

3) трансформаційний переклад:

– транскрипція / транслітерація, напр.: *бавовна (вибух у Росії)* ‘Bawowna’, *муха (ручний протитанковий гранатомет (РПГ))* ‘RPG-18 Mucha’;

– описовий переклад, напр.: *мoped (іранський дрон-камікадзе)* ‘iranische Kamikaze-Drohne «Shahed 136»’, *таблетка (медична машина)* ‘medizinisches Evakuierungsfahrzeug’;

– калькування, напр.: *лимончик, лимон (граната)* ‘kleine Zitrone’, ‘Zitrone’;

– наближений переклад, напр.: *таблетка (медична машина)* ‘Rettungsfahrzeug’ / ‘Spezialsanitätswagen’;

4) поєднання декількох способів під час перекладу:

– транскрипція / транслітерація + описовий переклад, напр.: *Дашка (кулемет Дегтярьова-Шпагіна)* ‘DSchK «Dashka» Maschinengewehr’;

– транскрипція / транслітерація + калькування, напр.: *бавовна* ‘Bawowna: Die Baumwoll-Bombe’.

Кожен із наведених способів перекладу неосемантизмів у складі професійного жаргону українських військовослужбовців має свої переваги і недоліки. Найбільш адекватним можна вважати переклад за допомогою еквівалента, однак в мові перекладу не завжди існує відповідний жаргонізм. Під час перекладу за допомогою нейтрального словникового відповідника та описовому перекладі втрачається стилістична маркованість вихідного слова. До того ж описовий переклад може бути занадто довгим. Транскрипція, транслітерація та калькування будуть зрозумілі лише вузькому колу реципієнтів.

Отже, переклад військових жаргонізмів є складним завданням і вимагає високого ступеня професіоналізму перекладача.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Яценко Н. О. Формування назв військового одягу в українській мові: Монографія. Київ, Інститут української мови: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2009. 179 с.
2. Мінісловник військового сленгу: «муха», «покемон», «улітка». *Армія inform*. 2019. URL: <https://armyinform.com.ua/2019/08/20/minislovnyk-vijskovogo-slengu-muha-pokemon-ulitka/>
3. Що означає 4.5.0 та інший військовий сленг. *Chas News*. 29.01.2024. URL: <https://chas.news/not/scho-oznachae-450-ta-inshii-viiskovii-sleng>